

Godt skolenærvær

En veileder i forebygging
og håndtering av bekymringsfullt fravær

Tegnet av Hedda, Tjodalyng skole.

"Nærvær gir trygghet"- en linje mellom alle- samhold- støtte.

Kunnskapsgrunnlaget

for veilederen:

Godt skolenærvær

Oppvekstkomiteen 10.03.21.

Kari Marie Kobro - PP-tjenesten

Godt skolenærvær

Hvorfor det begrepet?

Bekymringsfullt fravær starter ofte med
bekymringsfullt nærvær

- Tidligere og tettere på
  - Økt handlingsrom

Bekymringsfullt nærvær

- Eleven viser vegrende atferd for å komme på skolen, men er på skolen (kommer for sent, foresatte rapporter om konflikter og strev)
- Eleven viser vegrende atferd på skolen, viser at de ikke trives, har fysiske vondter, vandrer og er uengasjert i undervisningen.

Bekymringsfullt fravær:

ALT ugyldig fravær er bekymringsfullt, men også gyldig fravær kan være det:

- Ugyldig fravær fra enkelttimer
- Fravær i mer enn 3 dager på en måned
- Høyt fravær (10 dager eller mer i halvåret)
- Eleven møter opp på skolen, men forlater den igjen, er ikke der han/ hun skal være.

Lovgrunnlaget:

- **Eleven har rett og plikt til grunnskoleopplæring.**

Selv om eleven ikke greier å overholde plikten, må skolen opprettholde elevens rett til opplæring.

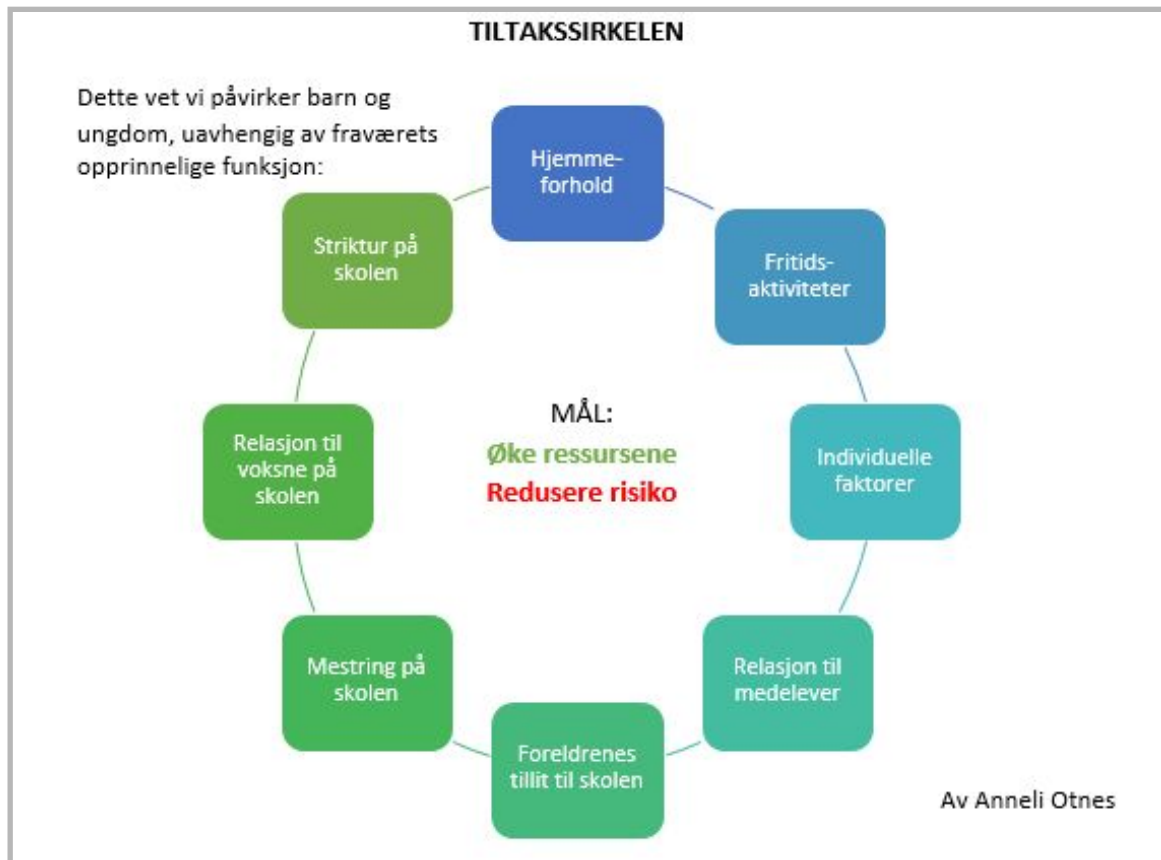
Dersom ein elev utan å ha grunn til det har fråvære frå denne pliktige opplæringa, kan foreldra eller andre som har omsorg for eleven, straffast med bøter dersom fråværet kjem av at dei har handla forsettleg eller aktaust. Oppl.I. 2.1

Eleven kan få fritak fra denne opplæringsplikten. Dette krever sakkyndig vurdering fra PPT. Oppl.I.§ 2-1

- **Det skal samarbeides med kommunale tjenester til barnets beste.** Oppl.I. 5.8
- **Om føring av karakterer og fravær; Skolen skal ha et forsvarlig system for dette.** Oppl.I § 3.41
- **OBS: §9A Utløses ofte ved skolefravær.**

Vi må spørre ; Har eleven det trygt og godt på skolen?

Et multifaktorielt fenomen

Hva kjennetegner det bekymringsfulle fraværet?

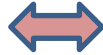
- Fraværet starter ofte med faktorer på skolen;
  - Utenforskap, manglende mestring, dårlig relasjon til lærer, mobbing ,mm
  - Det er sammenheng mellom «forsentkomming», timefravær, fraværsdager, lengre fravær og dropout.
- Ofte er det sånn at eleven vil, men ikke kan!
- Ofte har alle gjort alt de kan! Det betyr likevel ikke at alle tiltak er prøvd!
- Dataspill sjelden årsak til fravær

Tegnet av Jenny, Tjodalyng skole

2 drivkrefter bak fraværet:

Situasjoner og følelser
man vil unngå

Goder man vil oppnå

1. Unngå stimuli som vekker generell negativ affekt eller ubehag. 5-10 år
2. Unngå ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner. 11-17 år

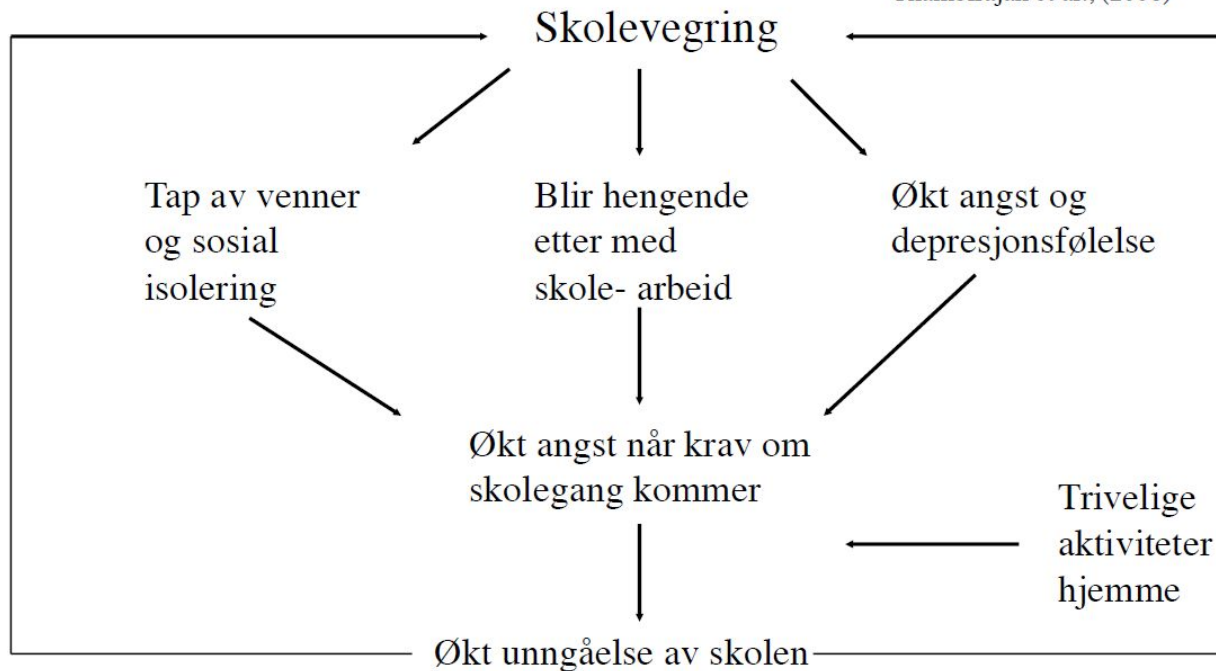

3. Oppnå oppmerksomhet fra foreldre eller viktige andre. 5-10 år
4. Oppnå goder utenfor skolen. 11-17 år

Opprettholdende sirkel

Thambirajah et al., (2008)

Det som utløste fraværet er ikke nødvendigvis lenger det som opprettholder fraværet.

Unngåelsesstrategiene lever sitt eget liv.

Når barnet lærer seg å unngå farer blir stadig flere ting angstskapende.

Barnet trenger trening i å tåle farer

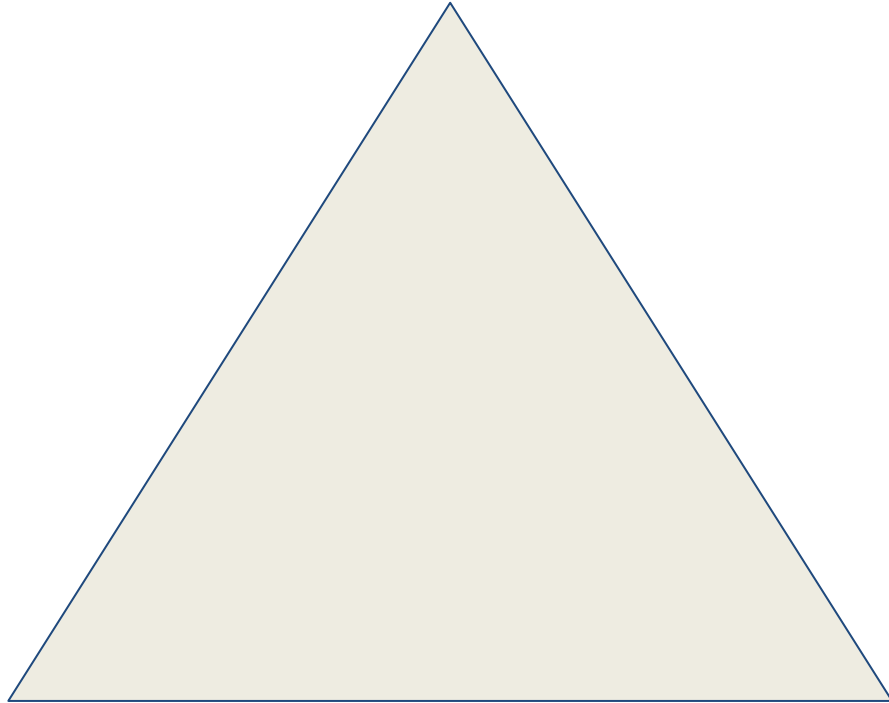
May-Helen Høyer Jordheim,

Tiltakstrekanten

Skole

Elev

Hjem

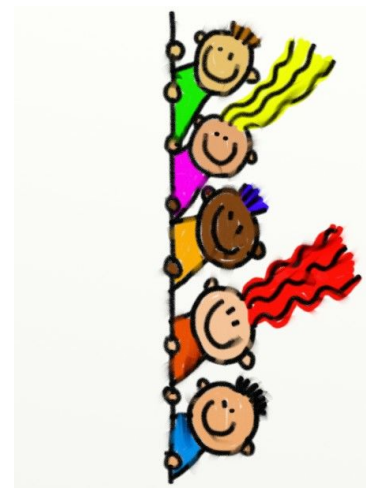
Skolebaserte tiltak:

- God og systematisk registrering og oppfølging av det bekymringsfulle nærværet og begynnende fraværet er førsteprioritet.
- Utenforskap og mobbing er en viktig årsak til bekymringsfullt fravær. Arbeid med gode klassemiljø og sosiale trivselstiltak forebygger derfor fravær.
- Elever som utvikler bekymringsfullt nærvær/fravær opplever ofte stress og bekymring i skolehverdagen. De trenger en autoritativ klasseledelse:

(Lundin m.fl.).

Forts. skoletiltak

- Relasjon til lærer; det handler også her om: *“Ser du meg, liker du meg, bryr du deg?”*
- Avdekke uidentifiserte lærevansker
- Finne elevens styrker og bygge på disse
- Gode overgangsrutiner
- Tilpasset opplæring for barn med stort læringspotensiale - bli forstått og få adekvate faglige utfordringer

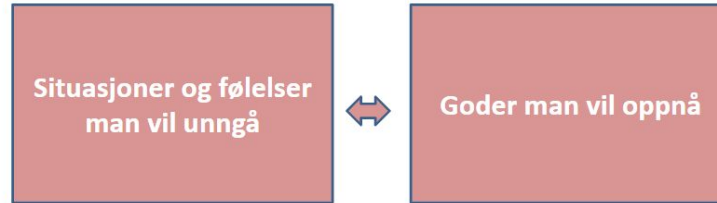

Familietiltak:

- Være obs på og jobbe forebyggende med fraværstendenser i tidlig alder.
- Kartlegge elevens hjemmesituasjon
.
Støtte foreldrene og kunne forsikre dem om eleven er trygg og har det godt på skolen
- Angst er ubehagelig, men ikke farlig.
Skal vi utvikle oss som mennesker må vi tåle en viss grad av ubehag og engstelse. Det er en helt naturlige del av det å være menneske.
- Ta hensyn til familiekriser
- Lytt til foreldres skolehistorie
- Vurdere behov for støttetiltak fra barnevernet

Elevtiltak:

2 drivkrefter bak fraværet:

1. Unngå stimuli som vekker generell negativ affekt eller ubehag. 5-10 år
2. Unngå ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner. 11-17 år

3. Oppnå oppmerksomhet fra foreldre eller viktige andre. 5-10 år
4. Oppnå goder utenfor skolen. 11-17 år

Kearney 2001
Illustr. K.M.Kobro

Vi må vite hva som er drivkreftene bak fraværet
Derfor må vi kartlegge før vi setter inn tiltak

Elevtiltak:

- Sikre faglig mestring
- Det hele mennesket
  - jobbe med elevens selvbilde og selvtillit
  - jobbe med elevens følelsesregulering
  - Jobbe med elevenes sosiale ferdigheter
- Laget rundt eleven
- Elevinvolvering
- Vurdere behov for psykologisk behandling - Bupa

Ja, jeg fikk det til!

Jeg skal gjøre det

Jeg kan klare det

Jeg skal prøve å få det til

Hvordan gjør jeg det?

Jeg ønsker å få det til

Jeg klarer det ikke

Jeg vil ikke

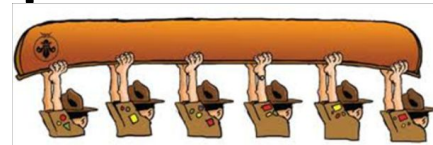

Tilnærminger når fraværet har oppstått:

1. Jobb tverrfaglig

- Se hverandres potensiale, mer enn mangler og svakheter.
- Fordel oppgaver ut fra profesjon og mandat
- Gjør det lille ekstra
- Møt hyppig nok; hver 2. – 3. uke i starten, hver 5. – 6. uke etter hvert
- Ha et problemløsende fokus 1 ½ – 2 times møter
- Utarbeid en samarbeidsavtale om «veien videre»

2. Etabler felles mål

- Forutsetter tillit mellom skole og hjem
- Forutsetter at foreldrene er helt trygge på at eleven har det bra på skolen
- Forutsetter respekt

3. Lag en plan

- Eleven må involveres og ha eierskap til planen – gjennomfør deretter jevnlig elevantaler rett før samarbeidsmøtene
- Foreldrene må delta
- Planen må være helt konkret
- Trappetrinnsmodell nødvendig
- Man må lage en A, B og C plan
- Planen må omfatte mer enn skolehverdagen. Også døgnrytme, leggetid, hvem som skal vekke, fritid, behandling, familieaktiviteter mm.
- Skap størst mulig forutsigbarhet

4. Andre tiltak overfor eleven:

- Muskelavspenning/pusteteknikker
- Kognitiv atferdsterapi
- mm

5. Foreldreveiledning

- Møt foreldrenes med respekt i deres kamp for å få barnet på skolen, de har ofte prøvd alt, møt dem med varme og forståelse og nøktern optimisme.
- Bruk tid i samtalen. Snakk om generelle årsaker til skolefravær og hva som er spesielt for deres barn.
- Gå igjennom skolefraværets «onde sirkel»
- Gi støtte ved å vise til dine erfaringer, at du kan noe om dette og har vært borti dette før. Gi håp.

Hjemmeundervisning bør nesten alltid unngås i disse sakene!
Fravær avler fravær. Unngå pauser/opphold fra skolehverdagen.
Det er sjelden vits i å bytte skole!

Tilnærminger ved fravær - funksjon 3 og 4

Når det er attraktivt å gjøre noe annet enn å være på skolen

- **Når eleven ønsker foreldrenes oppmerksomhet:**
  - Øke foreldrenes evne til belønne og gi oppmerksomhet til passende skolerelatert atferd hos eleven. Vise interesse for skolearbeidet, for skolekamerater, deres navn osv.
  - Øke foreldrenes evne til å grensesette og evt. straffe skolevegringsatferd
  - OBS: Kan også handle om at eleven ivaretar den voksne
- **Når eleven ønsker å oppnå goder utenfor skolen:**
  - Foresatte og andre må gjøre det mer attraktivt å være på skolen
  - Foresatte og andre må gjøre det mindre attraktivt å være borte fra skolen
    - Bruke belønningssystemer
    - Ha gode rutiner morgen og kveld
    - Fjerne goder en får ved å være borte fra skolen
    - Økt tilstedeværelse av voksne hjemme
    - Tettere oppfølging av eleven på skolen

Mål for disse tiltakene vil være:

1. Vi kjenner fraværets funksjon og årsak
2. Vi kjenner elevens styrker og mulige positive forsterkere
3. Nødvendige tilpasninger gjøres både hjemme og på skolen, dette forutsetter at både skole og foreldrene får støtte og veiledning
4. De ulike rollene er avklart
5. Eleven involveres i sin egen prosess
6. Eleven får oppfølging for sine utfordringer og nødvendig støtte i tilbakeføringsprosessen
7. Vi får et felles mål og en felles plan, inklusiv en oppmøteplan og en opptrappingsplan.
8. Vi setter av tid til samarbeid, justeringer og evalueringer
9. Eleven vender tilbake til skolehverdagen og opplever trivsel og mestring

Tverrfaglig oppfølging av elev, skole, hjem - langvarig fravær

- Kontaktlærer holder ukentlig kontakt med eleven, og ansikt til ansikt kontakt minst én gang i mnd.
- Det utarbeides samarbeidsavtale mellom de ulike instanser med fordeling av roller og oppgaver, tidspunkt for BTI-møter og tidspunkt for evaluering.
- Grundig kartlegging av fraværet og nærværet
- Tiltak iverksettes; elev, skole, hjem
- Sakkyndig vurdering utarbeides
- Barnevernsmelding og/eller politianmeldelse vurderes kontinuerlig

3

Evaluere tiltaket med elev og foresatte - har det gode nærværet økt?
Benytt evt. TPO-team til dette.

Saken drøftes i TPO- team med foresatte tilstede - innen 1 uke.

- Nye tiltak iverksettes - varighet 3 uker
- Behov for tverrfaglig innsats og videre kartlegging vurderes; LOS, Ressursteam, Bupa psykologtjenester, barnevern mm.
- Behov for sakkyndig vurdering vurderes
- Behov for systemarbeid i klassen vurderes
- Behov for barnevernsmelding og/eller politianmeldelse vurderes

2

Evaluere tiltaket med elev og foresatte innen 3 uker - har det gode nærværet økt?

Rektor informeres

Kartleggingssamtale mellom kontaktlærer, elev og foresatte (evt. helsesykepleier) gjennomføres
- årsaken til fraværet kartlegges

Skolen innkaller til samarbeidsmøte - Tiltak avtales

Tiltak iverksettes - varighet 2-3 uker

1

Godt
skolenærvær

Bekymringsfullt nærvær/fravær bekreftes

10 råd til foresatte ved bekymringsfullt nærvær og - fravær

Tegnet av Hedda, Tjodalyns skole.
"Nærvær gir trygghet" - en linje mellom alle- samhold- støtte.

- 1. Snakk med barnet ditt.** Prøv å finn ut hva som gjør at han eller hun ikke vil eller klarer å gå på skolen. Spør om barnet ditt har noen å være sammen med på skolen. Vær så konkret som mulig når du spør og bruk god tid.
- 2. Kontakt skolen så fort som mulig.** Spør om de har lagt merke til at barnet ditt har endret seg enten faglig eller sosialt. Ikke vent og se. Her spiller tidsfaktoren en stor rolle og samarbeidet skole-hjem er avgjørende.
- 3. Gjør en avtale.** At barnet ditt forteller om vondt i magen eller hodet er ofte første tegn på skolevegring. Dersom barnet klager på dette bør han/hun likevel gå på skolen med avtale om å kunne gå hjem igjen dersom det blir verre i løpet av dagen. Gi samtidig læreren beskjed om avtalen. Som regel blir ikke barnet dårligere av å gå på skolen, overgangen mellom hjemme og skolen er ofte det verste. Vi vet at fravær avler fravær og at jo lenger eleven er borte, jo vanskeligere blir det å komme tilbake.
- 4. Utøv et mildt press.** Ikke vær for ettergivende. Snakk med læreren om hvordan barnet ditt har det på skolen. Har han/hun det trygt og godt eller foregår det mobbing og et dårlig læringsmiljø. Du må kjenne deg trygg på at barnet ditt har det trygt og godt på skolen dersom du skal klare å stå i presset med å få han/henne på skolen. Be gjerne om en drøfting i skolens TPO-team (tilpasset opplæringssteam der kontaktlærer, skoleledelsen, helsesøster og PP-tjenesten deltar).
- 5. Ikke gjør det for attraktivt å være hjemme.** Gjør dagen hjemme mest mulig lik en skoledag.
- 6. Ta med barnet til legen.** Dersom barnet ofte klager på vondter og slitenhet bør barnet utredes, men likevel forsøke å gå på skolen i den perioden utredningen pågår.
- 7. Oppretthold en normal hverdag.** Dersom barnet er hjemme bør han hun stå opp til vanlig tid og gjøre seg klar til en ny skoledag på samme måte som når han eller hun skal gå på skolen. Få barnet til å gjøre skolearbeid og følge klassens arbeidsplaner så langt det lar seg gjøre. Kontakt kontaktlærer for et samarbeid om dette.
- 8. Framsnakk skolen.** Trekk fram det barnet liker ved skolen og snakk positivt om skolen, lærerne og medelevene hjemme.
- 9. Ha gode rutiner.** Det er viktig at det samme skjer hver kveld ved leggetid og om morgenen. Barnet bør legge seg til fast tid og få nok søvn. Hvis barnet bruker mye tid på mobil eller nettbrett når det skal sove, bør du ta dette bort.
- 10. Ikke føl skyld.** Det er aldri en persons skyld eller en enkel grunn til at barn ikke vil på skolen. Husk at du ikke er alene om å streve med dette og at åpenhet om det som er vanskelig både hjemme og på skolen er veien å gå.

10 råd til læreren ved bekymringsfullt nærvær og - fravær:

Tegnet av Hedda, Tjodalving skole.
"Nærvær gir trygghet" - en linje mellom alle- samhold- støtte.

- 1. Ha hyppig, nær og god kontakt med eleven.** Eleven trenger en trygg base på skolen og det er oftest deg
- 2. Ha stor grad av elevmedvirkning.** Snakk med eleven om hvordan han/hun opplever læringsmiljøet og skolehverdagen i sin helhet og spør om hva som kan hjelpe.
- 3. Bruk elevens interesser** i opplæringen
- 4. Jobb med utstrakt grad av forutsigbarhet.** Eleven trenger å vite;
  - a. hva skal jeg gjøre?
  - b. hvor skal jeg være?
  - c. hvorfor skal jeg gjøre det?
  - d. hvem skal jeg være sammen med?
  - e. hvordan gjør jeg det?
  - f. hvor lenge skal det holde på?
  - g. hva skjer etterpå?Gi informasjon til eleven og foresatte i forkant av alle overganger (etter helg, ferier, sykdom mm.)
- 5. Ha et tett og godt samarbeid med foresatte.** De er helt avgjørende i arbeidet med å få eleven tilbake til skolen. Vis respekt for den vanskelige situasjonen de står i.
- 6. Sikre sosiale relasjoner på skolen.** Har eleven noen å være sammen med? Er han/hun inkludert? Igangsett tiltak hvis dette er en utfordring.
- 7. Vurder om én eller flere elever kan fungere som "ressurspersoner".** Kan ressurseleven stikke innom med en beskjed, informere om noe som skal skje, besøke osv. Målet for dette er å opprettholde den sosiale kontakten med medelevene i klassen selv om eleven ikke greier å være på skolen. Det er avgjørende at eleven ikke blir "glemt".
- 8. Sikre at eleven opplever å ha et trygt og godt skolemiljø (§9A).** Sjekk ut elevens egen opplevelse av dette.
- 9. Sjekk ut at eleven får oppgaver han/hun mestrer.** Frykten for å ikke mestre kan både utløse og opprettholde fraværet. Vær derfor sikker på at eleven forstår de oppgavene han/hun får.
- 10. Gi lettelser i arbeidsmengde og lekser.** Unngå evt. prøver og framføringer. Det viktigste nå er at eleven er på skolen. Læringsfokuset kommer i andre rekke.

Tverrfaglig arbeidsgruppe

Hvordan kan vi komme enda tidligere inn og jobbe bedre, både på individ - og systemnivå, for å styrke det gode skolenærværet og forebygge skolefravær?

Dette legges fram i ledergruppen for BFT i innen utgangen av mars